ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

Η ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ, Η ΜΕΤΡΗΣΗ ΚΑΙ Η ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ: ΈΝΑ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΜΕ «ΤΟ ΧΑΜΟΓΕΛΟ» (C.W.-SMILE)

Το Σχέδιο Δράσης με μια ματιά

«Συνοπτικό Σχέδιο Δράσης για την Παιδική Ευημερία στην Αττική»

Φεβρουάριος 2022

Επιστημονικά Υπεύθυνη: Δρ Ειρήνη Λεριού

Το έργο παρέχεται υπό τους όρους της δημόσιας άδειας του νομικού προσώπου Creative Commons Corporation: **Αναφορά Δημιουργού – Μη Εμπορική Χρήση – Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 (CC BY-NC-ND)**

Το έργο χρηματοδοτείται (ή χρηματοδοτήθηκε) από το Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας (ΕΛΙΔΕΚ) και από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Καινοτομίας (ΓΓΕΚ), με αρ. Σύμβασης Έργου 1926.

Το Οριστικό Σχέδιο Δράσης με μια ματιά: Προτεινόμενες Προτάσεις της Επιστημονικά Υπεύθυνης, βάσει των αποτελεσμάτων όλων των κυμάτων της ποσοτικής έρευνας

Οι προτάσεις του Σχεδίου Δράσης:

Α) Το **σημαντικότερο πρόβλημα** σε όλους τους γύρους της έρευνας, εντοπίζεται στο Μη Οικονομικό Τμήμα της Ευημερίας και αφορά την Dimension 5, δηλαδή **την εκπαίδευση εκείνη που καλλιεργεί στο άτομο και πώς πρέπει να είναι ως ωραίος άνθρωπος (π.χ. εν συναίσθηση).** Παράλληλα η Διάσταση αυτή προκύπτει να **είναι η μία από τις δύο πιο σημαντικές** για την ευημερία των παιδιών σύμφωνα με τις αναλύσεις PCA και MCA για όλους τους γύρους. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στα Clusters όπου το ζήτημα εμφανίζεται πιο έντονο, δηλαδή στα Clusters 6,2 και 3.

Προτάσεις:

1. Η εκπαίδευση αυτή (π.χ. η εν συναίσθηση) να παρέχεται από το κράτος **ως αξιολογά αγαθά, κατά τον Musgrave**. Στην δημόσια οικονομική, ως αξιόλογα αγαθά, εννοούνται τα αγαθά εκείνα τα οποία θα πρέπει να παρέχονται από το κράτος δωρεάν ακόμα κι αν τα άτομα δεν τα ζητούν, καθώς δεν γνωρίζουν ποιο είναι το συμφέρον τους, ως τέτοια αγαθά θεωρούνται η όπερα, κ.α. Για τα παιδιά των Clusters 6, 2 και 3, τα αξιόλογα αγαθά, θα μπορούσαν να είναι για παράδειγμα η δωρεάν, διαρκής ηλεκτρονική πρόσβαση σε ποιοτικά μαθήματα εν συναίσθησης, αγάπης και προστασίας του περιβάλλοντος, της φύσης και των ζώων κ.α. και όταν η πανδημία λήξει, σε δωρεάν διά ζώσης αντίστοιχες δραστηριότητες. Η δωρεάν αυτή πρόσβαση, όπως και η οργάνωση διάφορων τέτοιων μαθημάτων, θα μπορούσε να εξασφαλιστεί από τις υπηρεσίες των Δήμων όπου ανήκουν, ή από την Περιφέρεια.
2. Στα Clusters 6, 2 και 3, επιπλέον θα πρέπει να δημιουργηθούν και να διεξαχθούν ειδικά σεμινάρια επιμόρφωσης των δασκάλων και των καθηγητών όλων των σχολικών βαθμίδων. Μέσα από αυτή την επιμόρφωση, οι δάσκαλοι και οι καθηγητές, θα πρέπει να είναι σε θέση να καλλιεργούν στα παιδιά το πώς πρέπει να είναι ως ωραίοι άνθρωποι, αλλά επίσης να είναι και υποστηρικτικοί μαζί τους, να γίνουν δηλαδή οι μέντορες και οι άνθρωποι που τα παιδιά θα θαυμάζουν. Ενδεχομένως, τα σεμινάρια επιμόρφωσης να μπορούσαν να οργανωθούν και μέσα στους κόλπους των Δήμων ή/και της Περιφέρειας.

Β) Στο Οικονομικό Τμήμα της Ευημερίας, ζητήματα εντοπίζονται στην Dimension 2, σε όλους τους γύρους της έρευνας, δηλαδή στην **Διατροφή**, τα οποία εντάθηκαν εξαιτίας της Παγκόσμιας Υγειονομικής Κρίσης του COVID-19. Παράλληλα η Διάσταση αυτή προκύπτει

να **είναι η μία από τις δύο πιο σημαντικές** για την ευημερία των παιδιών σύμφωνα με τις αναλύσεις PCA και MCA για όλους τους γύρους. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στα Clusters όπου το ζήτημα εμφανίζεται πιο έντονο, δηλαδή κυρίως στα Clusters 3 και 4, αλλά επιπλέον λόγω και της υγειονομικής κρίσης του COVID και στα Clusters 5 και 1.

Προτάσεις:

1. Αναφορικά με την δομή της οικογένειας μεγαλύτερο ποσοστό παιδιών κάτω από το κατώφλι αναφορικά με την διατροφή εντοπίζεται σε οικογένειες με μια κηδεμόνα γυναίκα. Επιπλέον το μεγαλύτερο ποσοστό παιδιών που αντιμετωπίζουν ζητήματα με την διατροφή, (αναφορικά με τον 4ο γύρο της έρευνας), βρίσκεται στην σχολική κατηγορία του Δημοτικού, όπου εφαρμόζεται ο θεσμός των σχολικών γευμάτων. Λαμβάνοντας υπόψη τις σχολικές κατηγορίες και τις συστάδες, διαπιστώνεται ότι το 43,5% των παιδιών του Δημοτικού στο Cluster 3, βρίσκεται σε κίνδυνο έλλειψης της ευημερίας τους αναφορικά με την διατροφή, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για το πρώτο εξάμηνο του 2019-2020 (2ος γύρος της έρευνας) ήταν 37,8% κι ακολουθεί η σχολική κατηγορία του Δημοτικού στο Cluster 4 με ποσοστό 34,8%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στο ίδιο εξάμηνο της προηγούμενης χρονιάς διαμορφωνόταν στο 13,1%. Επιπλέον αναφορικά με την διατροφή, τα αποτελέσματα στο αντίστοιχο εξάμηνο του περσυνού έτους, έδειχναν προβλήματα στην σχολική κατηγορία του Γυμνασίου, συγκριτικά λαμβάνοντας υπόψη όλα τα Clusters, όπου δεν συνηθίζεται να εφαρμόζεται ο θεσμός των σχολικών γευμάτων. Αυτές οι διαφοροποιήσεις από το αντίστοιχο εξάμηνο της περυσινής χρονιάς, αποτελούν απόρροια της τρέχουσας παγκόσμιας υγειονομικής κρίσης του COVID-19. Είναι ευρέως παραδεκτό σε όλους τους επιστημονικούς, οικονομικούς κύκλους ότι σχεδόν κάθε κρίση τείνει να κάνει τους φτωχούς φτωχότερους, εξαιτίας της αύξησης της ψαλίδας μεταξύ πλουσίων και φτωχών. Δηλαδή, εξαιτίας της αύξησης της ανισότητας. Εδώ λοιπόν διαπιστώνεται μια τέτοια περίπτωση. Ειδικότερα πολλά παιδιά του Δημοτικού μέχρι πρότινος θρέφονταν με την υποστήριξη των σχολικών γευμάτων, εξαιτίας της γενικότερης οικονομικής δυσχέρειας του περιβάλλοντος τους. Το καθεστώς όμως των κλειστών σχολείων, ως αποτέλεσμα της πανδημίας, διακόπτει αυτή τη σημαντική παροχή προς αυτά τα παιδιά. Επομένως τα παιδιά που ήδη είναι πιο ευάλωτα απέναντι στην φτώχεια, επηρεάζονται περισσότερο αρνητικά ως προς την ευημερία τους, από ότι τα παιδιά που δεν χρειάζονταν τα σχολικά γεύματα για να καλύψουν τις διατροφικές τους ανάγκες. Επομένως είναι σημαντικό, να εξευρεθούν λύσεις τις περιόδους που τα σχολεία παραμένουν κλειστά, ώστε να μην χάνουν τα πιο ευάλωτα ως προς την έλλειψη της ευημερίας παιδιά, αυτή τη σημαντική παροχή. Ίσως θα μπορούσαν να γίνουν κατάλληλες συμφωνίες, από τους Δήμους ή την Περιφέρεια, με τις εταιρίες Catering ώστε τα γεύματα να φτάνουν με κάποιο τρόπο καθημερινά στο σπίτι τους, αναφορικά με τα Clusters 3,4,5 και 1, ή εναλλακτικά να δίνεται η δυνατότητα στις οικογένειες των παιδιών αυτών, δωρεάν αγοράς ποιοτικού, ωμού φαγητού, για μαγείρεμα.
2. Το εύρημα στην Διάσταση της διατροφής (D.2), υποκρύπτει ενδεχομένως αύξηση ίσως των ανισοτήτων στην ελληνική κοινωνία, εξαιτίας της παγκόσμιας κρίσης του COVID-

19, προτείνεται λοιπόν, οι λήπτες αποφάσεων, άσκησης δημοσιοοικονομικής πολιτικής να στοχεύσουν στην άμβλυνση των ανισοτήτων διά της άμεσης φορολογίας (Φόρος Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων, κ.α), παρά της έμμεσης φορολογίας (Φ.Π.Α). Ειδικότερα, **σύμφωνα με την θεωρία των Δημόσιων Οικονομικών**, οι άμεσοι φόροι (π.χ. προοδευτική φορολογία εισοδήματος) χρησιμοποιούνται ως αποτελεσματικό εργαλείο στον μετριασμό των εισοδηματικών ανισοτήτων, ενώ οι έμμεσοι φόροι επιβαρύνουν τις εισοδηματικά ασθενέστερες τάξεις, επιδεινώνοντας τις ανισότητες. Στα πλαίσια αυτά λοιπόν, προτείνεται για παράδειγμα, η απαλλαγή από Φ.Π.Α όλων των βασικών τροφίμων στην παιδική διατροφή, στα Clusters 3,4,5 και 1 κατόπιν παρεμβάσεως των Δήμων ή/και της Περιφέρειας, αν βεβαίως είναι εφικτό.

3. Καθότι τα ζητήματα στην Διατροφή, σε όλους τους προηγούμενους γύρους πριν τον COVID-19, εντοπίζονταν στις σχολικές κατηγορίες του Γυμνασίου και του Λυκείου, είναι σημαντικό να υπάρξει μέριμνα (ενδεχομένως από τους Δήμους ή και από την Περιφέρεια) ούτως ώστε τα σχολικά γεύματα να εφαρμόζονται πλήρως σε όλες τις σχολικές μονάδες, όλων των σχολικών κατηγοριών κι όλων των περιοχών της Αττικής, **για όλα τα Clusters**. Η χρηματοδότηση θα μπορούσε να επέλθει κατόπιν συνεργασίας με φορείς που διαχειρίζονται κοινοτικά κονδύλια και με εφοπλιστές οι οποίοι θα μπορούσαν να χρηματοδοτήσουν μέσω δωρεών το θεσμό των σχολικών γευμάτων, για την επέκταση της εφαρμογής του, σε όλες τις σχολικές βαθμίδες, της περιοχής της Αττικής, συνδυαστικά με τυχόν κοινοτικά κονδύλια. Επιπλέον, ένα ενιαίο ψηφιακό, σύστημα πληροφόρησης θα μπορούσε να δημιουργηθεί, προκειμένου να παρέχει άμεσα πληροφόρηση μεταξύ αυτών των φορέων και να συντονίζει τις ενέργειες τους. Επιπρόσθετα, όπως προκύπτει σύμφωνα με το διεθνές νομικό πλαίσιο (βλ. Αρθρ. 18, 24 της Διεθνής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού; Αρθρ. 24 του Χάρτη θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση) και όπως προκύπτει από το Ελληνικό Σύνταγμα (Αρθρ. 21 παρ. 1-3 Συντ.) η προστασία των παιδιών και κυρίως τα μέτρα για την διατροφή και την ομαλή ανάπτυξή τους, αποτελούν στοιχειώδη υποχρέωση του κράτους. Προβλήματα όμως ανακύπτουν πάντοτε σε περιόδους οικονομικών κρίσεων, όταν τα κράτη αδυνατούν να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους, σε συνθήκες ξαφνικής αλλαγής της οικονομικής κατάστασης. Η Ελλάδα έχει λάβει ήδη προ πολλών ετών πολλά μέτρα κοινωνικής πολιτικής σχετικά με την ευημερία των παιδιών. Η πρόσφατη, όμως, οικονομική κρίση (2009-2018) έχει μειώσει τις δυνατότητες παρέμβασης. Στις δυσμενείς οικονομικές συνθήκες προστέθηκαν και τα προβλήματα, τα οποία προκύπτουν λόγω της νέας κρίσης της πανδημίας του COVID-19, δηλαδή η ανεργία, η οποία πλήττει μεγάλο αριθμό πολιτών, οι οποίοι έμειναν χωρίς εργασία. Το αποτέλεσμα είναι ορατό στην ανάγκη υπηρεσιών διατροφής για όλα τα παιδιά ανεξαιρέτως. Εν όψει των ανωτέρω, των συνθηκών δηλαδή ανωτέρας βίας λόγω των οικονομικών συνθηκών και της ανάγκης υποστηρίξεων του δημοσίου συμφέροντος σχετικά με την υγιεινή διατροφή και την ομαλή ανάπτυξη των παιδιών, υποστηρίζεται, ότι θα πρέπει να βοηθηθούν τα κράτη και κυρίως η Ελλάδα, η οποία έχει υποστεί οικονομική κρίση επί δεκαετία, από Ευρωπαϊκούς οικονομικούς πόρους, ούτως ώστε να εκπληρώσουν την υποχρέωσή της παροχής καλής διατροφής στα παιδιά

και στου εφήβους. Η σχετική αξίωση της Ελλάδας για οικονομική βοήθεια για την διατροφή των παιδιών ερείδεται στις ανωτέρω διατάξεις του κοινοτικού, του διεθνούς και του εθνικού δικαίου.

4. Κατόπιν της συνάντησης εργασίας μας με τους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης μια επιπλέον πρόταση που προέκυψε ως εναλλακτική των σχολικών γευμάτων, είναι να υλοποιηθεί μόνιμη ενίσχυση στην διατροφή όλων των παιδιών, μέσω του κοινωνικού συσσιτίου ή μέσω της μόνιμης παροχής του σχολικού δεκατιανού από όλους τους Δήμους προς όλους τους μαθητές. Μάλιστα το σχολικό δεκατιανό, θα μπορούσε να ενισχυθεί και να αποτελέσει ένα πλήρη θρεπτικό γεύμα, αντίστοιχο των σχολικών γευμάτων κι όχι να περιλαμβάνει μόνο ένα απλό σάντουιτς, όπως συνηθίζεται ως τώρα. Ως προς αυτήν τη κατεύθυνση όμως θα πρέπει να υπάρξει συνεργασία της ΚΕΔΕ με το Υπουργείο Παιδείας.
5. Κατόπιν της συνάντησης εργασίας μας με τους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης μια επιπλέον πρόταση που προέκυψε είναι να τεθεί επανέλεγχος και χρονικό όριο σε άνεργους που λαμβάνουν κοινωνική βοήθεια από αρμόδιους φορείς, προκειμένου να υπάρχει κίνητρο για αυτούς να αναζητήσουν εργασία και να μην επαναπαύονται ζώντας πάντα με επιδόματα και κοινωνική βοήθεια. Μέσω αυτού θα εξαλειφθεί το φαινόμενο ότι κάποιοι ζουν ηθελημένα με επιδόματα και κοινωνική βοήθεια και δεν ενδιαφέρονται να βρουν εργασία. Η εξάλειψη αυτού του φαινομένου θα οδηγήσει σε καλύτερη και δικαιότερη κατανομή των πόρων που προορίζονται για κοινωνική βοήθεια, προκειμένου να διοχετεύονται σε ανθρώπους που έχουν παιδιά και όπου βρίσκονται σε ανέχεια επειδή πραγματικά δεν μπορούν να βρουν εργασία παρόλο που το επιθυμούν να εργαστούν.

Γ) Στο Οικονομικό Τμήμα της Ευημερίας, ζητήματα εντοπίζονται επίσης και στην Dimension 3, σε όλους τους γύρους της έρευνας, δηλαδή στην **Ανεργία**, τα οποία εντάθηκαν εξαιτίας της Παγκόσμιας Υγειονομικής Κρίσης του COVID-19. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στα Clusters , όπου το ζήτημα εμφανίζεται πιο έντονο, δηλαδή κυρίως στα Clusters 3 και 4 .

<u>Προτάσεις:</u>

1. Για τον περιορισμό της ανεργίας σε επίπεδο περιφέρειας θα πρέπει να κάτσουν στο ίδιο τραπέζι και να λάβουν μέτρα περιορισμού της ανεργίας σε ενήλικες με παιδιά, εθνικοί και τοπικοί φορείς χάραξης κοινωνικής πολιτικής (από τους Δήμους ή/ και την Περιφέρεια), εφοπλιστές και μεγάλες επιχειρήσεις που απασχολούν μεγάλο ανθρώπινο δυναμικό, φορείς που διαχειρίζονται ή διοικούν κοινοτικά κονδύλια που στοχεύουν στην αύξηση της απασχόλησης, σύμβουλοι, εμπειρογνώμονες και τεχνοκράτες του υπουργείου οικονομίας, οργανισμοί που προστατεύουν την ευημερία των παιδιών, οι διευθυντές των σχολείων. Επιπλέον θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα ενιαίο σύστημα πληροφόρησης μεταξύ αυτών των φορέων. Αν για παράδειγμα υποπέσει στην αντίληψη ενός διευθυντή σχολείου, ότι υπάρχει ανεργία στην οικογένεια ενός παιδιού, μεταξύ αυτού του συστήματος πληροφόρησης μπορούν να ενημερωθούν οι υπόλοιποι

φορείς και να βρουν εργασία στον γονέα. Ενδεχομένως, η άνω προτεινόμενη διαδικασία θα μπορούσε να οργανωθεί και να προωθηθεί και μέσα από τους κόλπους των Δήμων ή/και της Περιφέρειας, για τα Clusters 3 και 4 .

2. Αναφορικά με την δομή της οικογένειας, για τον 4ο γύρο της έρευνας, το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας εμφανίζεται σε άντρες οι οποίοι μεγαλώνουν μόνοι τα παιδιά τους. Ειδικότερα το ποσοστό των παιδιών κάτω από το κατώφλι αναφορικά με την ανεργία των κηδεμόνων τους, διαμορφώνεται στο 31,1% για οικογένειες με έναν κηδεμόνα άντρα, ακολουθούν οι οικογένειες με μια γυναίκα κηδεμόνα με ποσοστό 19,5% και οι οικογένειες με δύο κηδεμόνες με ποσοστό 8,6%. Επομένως παρατηρούμε ότι τα παιδιά που ανήκουν σε μονογονεϊκά νοικοκυριά με άντρα κηδεμόνα, είναι πιο ευάλωτα στην έλλειψη της ευημερίας τους αναφορικά με την ανεργία του κηδεμόνα τους. Ταυτόχρονα, για τον 4ο γύρο της έρευνας, στην Dimension 1, που αποτελεί τις υλικές συνθήκες διαβίωσης (θέρμανση, ρεύμα, ίντερνετ, κ.α) πάλι το υψηλότερο ποσοστό παιδιών κάτω από το κατώφλι εντοπίζεται σε οικογένειες με έναν κηδεμόνα άντρα. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί και ο παράγοντας της ύπαρξης υγρασίας ή κρύου στο σπίτι, της D.1, όπου ενώ εμφανίζει την χειρότερη εικόνα ανάμεσα σε όλους τους άλλους παράγοντες της D.1, ταυτόχρονα το υψηλότερο ποσοστό των παιδιών κάτω από το κατώφλι έλλειψης της ευημερίας τους υπό το πρίσμα αυτού του παράγοντα, εντοπίζεται στις οικογένειες με έναν κηδεμόνα, άντρα και διαμορφώνεται στο 46,3%. Η ανεργία οδηγεί σε διάβρωση της παροχής κατάλληλων υλικών συνθηκών διαβίωσης για τα παιδιά και η ανεπάρκεια διατήρησης ενός σπιτιού διαρκώς ζεστού, αποτελεί και απόρροια της ανεργίας. Το μεγαλύτερο ποσοστό άνεργων αντρών που μεγαλώνουν μόνοι τα παιδιά τους, έναντι άνεργων γυναικών που μεγαλώνουν επίσης μόνες τα παιδιά τους, ίσως δικαιολογείται από το γεγονός ότι μια μερίδα της κοινωνίας πιθανόν να δείχνει μεγαλύτερη ευαισθησία ως προς τις μόνες μητέρες, με αποτέλεσμα να υποστηρίζονται περισσότερο κατά την διαδικασία εύρεσης εργασίας. Από την άλλη πλευρά οι άντρες είναι πιο υπερήφανοι αναφορικά με τον επαγγελματικό βίο και δεν ζητούν εύκολα βοήθεια και υποστήριξη από το κοινωνικό τους περίγυρο, προκειμένου να μην στιγματιστούν ως μη ικανοί να τα καταφέρουν στη ζωή τους, ακόμα και σε μια έκτακτη συνθήκη όπως η τρέχουσα πανδημία και οι συνακόλουθες συνέπειες της στον εργασιακό στίβο. Είναι απαραίτητο λοιπόν να ληφθούν δραστικά μέτρα υποστήριξης άνεργων αντρών που μεγαλώνουν μόνοι τα παιδιά τους, ως προς το να βρουν άμεσα μια εργασία. Αυτό δε σημαίνει βέβαια ότι θα πρέπει να μείνουν εκτός αυτών των μέτρων οι άνεργες μητέρες που μεγαλώνουν επίσης μόνες τα παιδιά τους. Ίσως η σύνδεση βιομηχανιών (που δεν επηρεάζονται τόσο αρνητικά από τα lock-downs όσο άλλοι κλάδοι εργασίας, όπως π.χ ο κλάδος του τουρισμού) με φορείς που υποστηρίζουν οικογένειες με παιδιά (ίσως Δήμων ή/και της Περιφέρειας), να έδινε την ευκαιρία εύρεσης εργασίας σε άνεργα μονογονεϊκά νοικοκυριά με παιδιά. Από μια τέτοια σύνδεση θα ωφελούνταν όλα τα μέρη, καθώς οι βιομηχανίες θα είχαν την ευκαιρία να απασχολήσουν περισσότερο υπευθύνους κι αποδοτικούς εργαζόμενους, καθότι οι άνθρωποι αυτοί επιθυμούν να εργαστούν για το καλό των παιδιών τους κι αυτό είναι ένα πολύ ισχυρό κίνητρο εργασίας.

Δ) Στο Μη Οικονομικό Τμήμα της Ευημερίας, ζητήματα εντοπίζονται επίσης και στον Simple Indicator 18 της Dimension 6, δηλαδή στον «**Ελεύθερο Χρόνο σε Δραστηριότητες Αναψυχής»**, τα οποία εντάθηκαν εξαιτίας της Παγκόσμιας Υγειονομικής Κρίσης του COVID-19. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στα Clusters , όπου το ζήτημα εμφανίζεται πιο έντονο, δηλαδή κυρίως στα Clusters 1 και 3.

Προτάσεις:

1. Το Cluster 3, όπως φαίνεται παραπάνω αντιμετωπίζει σοβαρά ζητήματα αναφορικά με το οικονομικό τμήμα της ευημερίας των παιδιών. Ωστόσο το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό κάτω από το κατώφλι στον παράγοντα «Ελεύθερος χρόνος για δραστηριότητες αναψυχής», της Dimension 6 της μη οικονομικής ευημερίας, για τον 4^{ο} γύρο της έρευνας, εντοπίζεται πάλι στο Cluster 3 και διαμορφώνεται στο 26,9%. Μεγάλο ποσοστό των παιδιών λοιπόν σε αυτό το Cluster δηλώνει ότι δεν αφιερώνει ελεύθερο χρόνο σε ποίηση, ζωγραφική, λογοτεχνία, μουσική, άλλες τέχνες, άθληση ή χρόνο με κάποιο κατοικίδιο, κ.α. Εδώ καταδεικνύεται το γεγονός ότι όταν οι άνθρωποι παλεύουν για την βασική τους επιβίωση θεωρούν ως μη σημαντικό για την ευημερία τους, τον ελεύθερο χρόνο για δραστηριότητες αναψυχής, παρόλο που και αυτός είναι ένας πολύ καθοριστικός παράγοντας για τον προσδιορισμό της ευημερίας τους. Επιπλέον, το πρώτο υψηλότερο ποσοστό κάτω από το κατώφλι στον παράγοντα «Ελεύθερος χρόνος για δραστηριότητες αναψυχής», της Dimension 6 της μη οικονομικής ευημερίας, για τον 4^{ο} γύρο της έρευνας, εντοπίζεται στο Cluster 1 και διαμορφώνεται στο 39,0%. Είναι απαραίτητο λοιπόν κυρίως στα Clusters 1 και 3, **οι δραστηριότητες αναψυχής να παρέχονται από το κράτος ως αξιολογά αγαθά, κατά τον Musgrave.** Στην **δημόσια οικονομική**, ως αξιόλογα αγαθά, εννοούνται τα αγαθά εκείνα τα οποία θα πρέπει να παρέχονται από το κράτος δωρεάν ακόμα κι αν τα άτομα δεν τα ζητούν, καθώς δεν γνωρίζουν ποιο είναι το συμφέρον τους, ως τέτοια αγαθά θεωρούνται η όπερα, κ.α. Για τα παιδιά των Clusters 3 και 1, τα αξιόλογα αγαθά, θα μπορούσαν να είναι για παράδειγμα η δωρεάν, διαρκής ηλεκτρονική πρόσβαση σε ποιοτικές θεατρικές παραστάσεις, σε μαθήματα ζωγραφικής, μουσικής, χορού, σε ποίηση, σε λογοτεχνία, σε άλλες τέχνες και όταν η πανδημία λήξει, σε δωρεάν διά ζώσης αντίστοιχες δραστηριότητες αναψυχής. Η δωρεάν αυτή πρόσβαση θα μπορούσε ίσως να εξασφαλιστεί από τις υπηρεσίες των Δήμων όπου ανήκουν, ή από την Περιφέρεια, όπως και η οργάνωση της παροχής αυτών των αξιόλογων αγαθών.